

досліджень кафедри, а отже, наявність наукової школи та яскравих постатей, які її репрезентують.

1. Лебідь С. Розвиток книгознавства та дослідження книгознавчих аспектів видавничої справи в Україні // Вісн. Кн. палати. 2004. № 5. С. 14–17. 2. Маковей О. З життя і письменства (Про фейлетони українсько-руських політичних часописей в р. 1898) // Літературно-Науковий Вістник. 1899. Т. 6. Кн. 4. С. 38–53. 3. Трачук Т. А. Зародження і розвиток журналістикознавчих досліджень в Україні (кінець XIX ст. – 80-ті роки XX ст.: Дис. ... канд. філол. наук. К./ Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Ін-т журналістики, 2005. 4. Феллер М. Д. Книгознавчі дослідження кафедри теорії і практики редагування Українського поліграфічного інституту ім. Івана Федорова // Книжкова та інформаційна справа. К., 1967. С. 70–73.

УДК 37.046+655.41

І. З. Миклушка, О. Г. Хамула

ПРИНЦИПИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ФАХІВЦІВ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ

Побіжне відвідування творчо орієнтованими користувачами освітніх сайтів найімовірніше не викликає в них відчуття задоволення: більшість з розміщених у мережі матеріалів має декларативний характер і втілює педагогіку досить примітивно. Наприклад, пропоновані освітніми установами дистанційні курси за рідкісним винятком мають таку схему проведення: студентові надсилають матеріал, він його вивчає, виконує рекомендовані контрольні завдання і відправляє їх назад. Іноді студентові дозволяється поставити дистанційному педагогу питання.

Педагоги або розробники дистанційних курсів пропонують для навчання зазвичай паперові підручники або свої лекції, переведені в електронну форму без принципових структурних, змістових і цільових змін. А вся технологія навчання полягає в тому, що студенти повинні “пройти і здати” цей матеріал, скориставшись при цьому телекомунікаційними мережами. У результаті формується методика репродуктивного дистанційного навчання, що має ті ж негативні наслідки, що й традиційна, репродуктивного очного навчання.

Таку ситуацію у вітчизняній дистанційній освіті можна пояснити наступним чином. Першими прийшли в освітню мережу не педагоги, а технарі – фахівці з інформаційних технологій, яким властиві, як правило, віддалене уявлення про педагогіку й пов’язані з нею освітні технології, і, як наслідок,

ми маємо технічну систему дистанційних телекомунікацій, що інтенсивно розвивається, з вельми мізерним освітнім змістом.

Для зміни існуючого положення потрібен час, аби сформувався особливий клас педагогів і учених. На нашу думку, він повинен бути представлений молодими науково-педагогічними кадрами, здатними поєднати новітні педагогічні і телекомунікаційні технології. Підготовка педагогічних кадрів в області дистанційної освіти на рівні кандидатів і докторів наук бачиться нам одним з найактуальніших завдань сьогодення.

Діяльність з розробки технологій дистанційного навчання, здійснювана індивідуальними авторами або колективами, регламентується вибраними ними основоположними принципами, від яких залежить результат конкретних студентів такого навчання. Щодо проблеми дистанційної освіти для фахівців видавничої справи, то слід зауважити, що дистанційна творчість базується на цілком певних принципах організації освітніх процесів, які мають креативну спрямованість. Спираючись на запропоновану нами концепцію дидактичної евристики, визначимо принципи й особливості організації дистанційного творчого навчання.

Основою дистанційного навчання творчого типу є передбачуваний освітній продукт, який буде створений тими, хто вчиться. Якщо спочатку зрозуміло, якого роду, в якій формі і за який термін студенти створять новий для них результат, то цей результат і є метою, що визначає специфіку всього дистанційного навчального процесу. Приміром, якщо очікуваний освітній продукт виступає як трактат про дослідження конкретного явища, то дистанційний навчальний процес припускає спеціальні теми й заняття, присвячені видам і способам досліджень, формам уявлення й експертизи одержаних результатів, методам дистанційних колективних обговорень підсумкових робіт студентів і т.п.

Важливим є принцип відповідності зовнішнього освітнього продукту студента його внутрішньому особистому зростанню. Система контролю зовнішніх освітніх продуктів студентів дозволяє достатньо адекватно виконати діагностику їх особистого освітнього зростання. Припускається, що для оцінки результатів навчання студент повинен виконати як мінімум два освітні продукти на одну тему, наприклад, на початку і в кінці вивчення теми. Кількісно-якісна діагностика відмінностей цих двох зовнішніх навчальних результатів встановлює ступінь освітнього зростання їх автора.

Даний принцип істотно відрізняє дистанційне навчання творчого типу від традиційного. Існуюча система середньої і вищої освіти не припускає необхідності діагностування змін у продукції студентів, тому, на наш погляд, лідерами з найбільш відвідуваних освітніх сайтів є різні колекції рефератів, а не “колекції освітніх інструментів”, де містилися б набори способів пізнання,

методів навчання, потрібних для здійснення реальної освіти. Використання студентами чужих готових рефератів спричинене недосконалістю контрольних вимог традиційної системи освіти, де перевіряються не власні освітні зміни, а відчужений від студента продукт.

Творча орієнтація дистанційного навчання припускає, що оцінюватися будуть: сам процес навчання, його характер, особливості взаємодії студента з викладачем, індивідуальна траєкторія “проходження” тем, які вивчаються, ступінь відмінності результатів, що пред’являються, від стандартних і загальнодоступних даних. Перевірки підлягають не інформаційні, а евристичні результати навчання. Очний залік або іспит будується на питаннях і завданнях такого типу: “Як ви виконували дане завдання? Які були ваші основні види діяльності? У чому полягали ваші проблеми і труднощі? Яким чином ви їх долали? Опишіть детально способи досягнення одержаних вами результатів”. Така система контролю оцінює не стільки матеріалізований продукт типу реферату, який може бути “викачаний” з численних “колекцій”, скільки особисту діяльність студента, що характеризує його внутрішні освітні зростання.

Різке збільшення обсягу доступних освітніх масивів, можливість отримати дані про культурно-історичні досягнення людства, світові культурні і наукові скарби змінюють відношення студентів, педагогів і розробників навчальних посібників до змісту дистанційної освіти. Освітня інформація, що міститься у Web-середовищі, електронних книгах і віртуальних бібліотеках, уже не вимагає від студентів її засвоєння. Справді, навіть запам’ятовувати інформацію, якщо за допомогою пошукової системи можна швидко знайти і використати її для виконання навчальних завдань. Акцент у даному випадку переноситься на діяльність студента й технологію, за допомогою якої він створює освітню продукцію.

Дистанційне навчання дозволяє використовувати телекомунікаційні методи конструювання знань, при яких навчання спрямовується не на матеріал, а на саму діяльність, здійснювану за допомогою методів дистанційної творчості, зокрема, участі в дистанційних конференціях, створенні інтерактивних Web-сторінок, роботі з пошуковими програмами, проведенні порівняльного аналізу інформації у WWW. Ефективні, скажімо, такі дистанційні форми мережних занять, як ділові ігри, лабораторні роботи, практикуми, віртуальні екскурсії.

Умови для творчого самовираження студентів у дистанційному навчанні досить широкі. Так, можливість демонстрування ними продуктів власної освітньої діяльності для всіх охочих збільшує число потенційних Web-глядачів, створюючи тим самим сприятливі умови для оцінки творчих досягнень студентів і ступеня їх популярності. Для посилення зацікавленості студентів у здобутті власної освіти передбачена система вибору на всіх

методологічних рівнях навчального процесу: при виборі власних освітніх цілей, визначенні домінантних напрямів занять, форм і темпів навчання в різних освітніх областях і т. ін. Фіксація індивідуального компонента освітнього стандарту разом з державним, регіонально-національним і шкільним компонентами освітніх стандартів робить дистанційне навчання особово-орієнтованим.

Евристична складова дистанційного навчального процесу збільшується й за рахунок розвитку інтерактивних форм занять і застосування телекомунікаційних технічних можливостей мережі Інтернет. Наприклад, використання chat-форми проведення дистанційних занять дозволяє студентам і педагогам одночасно перебувати в декількох віртуальних класах і вести навчання інтенсивніше порівняно з очним навчанням. Дистанційна chat-технологія проведення конференції дозволяє педагогу одночасно ставити питання відразу декільком студентам, що захищають свої творчі роботи, а їм, у свою чергу, відповідати на питання. При цьому зміст обговорення доступний усім учасникам телеконференції, які також можуть включатися в дискусію по кожному з обговорюваних напрямів. Кількість класних кабінетів, що створюються під час навчального процесу, може змінюватися залежно від напрямів і ходу обговорення. В очному навчанні подібні форми ведення занять навіть важко уявити.

Змагання з багатьма однолітками різних міст і країн шляхом участі в дистанційних проектах, конкурсах, олімпіадах також сприяє реалізації творчого потенціалу студентів. Кожна взаємодія учасників дистанційного проекту або тих, хто навчається у віртуальному класі, – це додаткова можливість посилення творчого характеру навчання. Від кількості освітніх взаємодій між студентами залежить ефективність дистанційного навчання. За допомогою спеціальних інструктивних завдань або розпоряджень педагог-інструктор забезпечує певне число студентських взаємодій. Так, наприклад, кожному студентові дається завдання одержати три критичні рецензії на свою роботу від його дистанційних однокурсників. Список однокурсників і порядок їх вибору повідомляється всім студентам. Така технологія вивільняє педагога від посилення листів кожному студентові з повідомленням про кожен їх результат. Водночас цей метод істотно інтенсифікує комунікативну освітню діяльність студентів.

Ефективним засобом мотивації й освітньої самореалізації студента дистанційного навчання є можливість поповнення Web-мережі власними матеріалами. Публікація або розсилання своїх робіт для широкого доступу до них зацікавлених стимулює навчальну діяльність студентів. Побачивши свою роботу опублікованою в мережі, студент здобуває власну позицію в даній

освітній області. Сучасні текстові, графічні і HTML-редактори дозволяють тим, хто вчиться, працювати з найрізноманітнішими виразними засобами – текстом, графікою, звуком, відео-, аби представити свою роботу у відповідному вигляді.

Курси, проекти й інші форми навчання, що реалізуються в рамках дистанційної освіти, відрізняються від традиційних занять. Вони спрямовані на творчу самореалізацію студентів і вироблення індивідуальних траєкторій їх навчання в кожній з освітніх областей. Дистанційні курси розраховані як на студентів, так і на педагогів, які прагнуть працювати в телекомунікаційному режимі.

Даний спосіб навчання ставить перед нами багато завдань, які, звичайно, потребують нагального виконання, але однією з найважливіших проблем є фінансування цих програм.